

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

544Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ, 19.6.2019 - 20.6.2019

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προς ένα προσαρμοσμένο ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2019/C 282/01)

Εισηγητής: ο κ. **Alain COHEUR**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	12.7.2018
Νομική βάση	Άρθρο 32 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	28.5.2019
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.6.2019
Σύνοδος ολομέλειας υπ' αριθ.	544
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	159/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Σε μια εποχή κατά την οποία το ευρωπαϊκό οικοδόμημα αναζητά μια νέα πνοή, η προώθηση της πολυμορφίας των επιχειρηματικών μορφών αποτελεί παράγοντα δημιουργίας θέσεων εργασίας, κοινωνικής καινοτομίας και συνοχής καθώς και ανταγωνιστικότητας στην Ευρώπη. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) βασίζεται στην απλούστευση των υφιστάμενων μορφών επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά, έτσι ώστε οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας να μην καταστούν ούτε κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ούτε μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί (οικονομικά ανιδιοτελείς).

1.2. Η διαχείριση των επιχειρήσεων και των οργάνωσεων κοινωνικής οικονομίας πραγματοποιείται σύμφωνα με κοινά χαρακτηριστικά, αξίες και αρχές, όπως η υπεροχή του ατόμου και του κοινωνικού σκοπού επί του κεφαλαίου, η εθελοντική και ανοικτή συμμετοχή και η δημοκρατική διακυβέρνηση. Οι εν λόγω επιχειρήσεις δεν επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη βραχυπρόθεσμα, αλλά να εξασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους. Τα κέρδη επανεπενδύονται στη δημιουργία ή τη διατήρηση θέσεων εργασίας ή στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων που ανταποκρίνονται στον κοινωνικό σκοπό ή διανέμονται συλλογικά σύμφωνα με την προσωπική συνεισφορά των μελών.

1.3. Το δίκαιο της ΕΕ δεν εξετάζει την κοινωνική οικονομία με βάση τα εγγενή της χαρακτηριστικά, κυρίως δε τη διαφορετική της σχέση με το κέρδος. Η ερμηνεία που δίνεται στο άρθρο 54 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΔΕΕ) είναι ότι εισάγει διάκριση μεταξύ των οικονομικά ανιδιοτελών οντοτήτων (μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα) και των εταιρειών που ασκούν οικονομική δραστηριότητα έναντι αμοιβής. Αυτή η δεύτερη κατηγορία, επομένως, περιλαμβάνει, χωρίς διαφοροποίηση και ανεξάρτητα από τη νομική μορφή τους, όλες τις επιχειρήσεις που πραγματοποιούν κέρδη, είτε τα διανέμουν είτε όχι.

1.4. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) και η πρακτική λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν ενδιαφέρονται αρκετά για τις επιχειρήσεις που αναφέρονται ως «μη κερδοσκοπικές» στο εθνικό τους δίκαιο ή οι οποίες, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού αυτού, βασίζονται σε κριτήρια ιδιοκτησίας, διακυβέρνησης και χρήσης των κερδών, τα οποία τις διαφοροποιούν έντονα από τις κερδοσκοπικές κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις, ιδίως όσον αφορά τους όρους πρόσβασης στη χρηματοδότηση. Επιπλέον, η ανάγκη απελευθέρωσης του δυναμικού όλων των επιχειρηματικών μορφών, καθώς και η αρχή της ουδετερότητας του δικαίου της ΕΕ όσον αφορά τις διάφορες μορφές οργάνωσης των επιχειρήσεων, θα πρέπει να αποτρέπουν την ανάπτυξη ενός ενιαίου επιχειρηματικού μοντέλου.

1.5. Συνεπώς, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ):

- προτείνει να εισαχθεί στο δίκαιο της ΕΕ ένα νομικό πλαίσιο προσαρμοσμένο στην καλύτερη αναγνώριση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Το πλαίσιο αυτό θα βασίζεται σε μια νέα έννοια, το περιορισμένο κέρδος, το οποίο θα καθορίζει το σύνολο των επιχειρήσεων που ενδέχεται μεν να πραγματοποιούν κέρδος, δεν αποσκοπούν όμως στο να το διανείμουν στους ιδιοκτήτες τους, δεδομένου ότι σκοπός τους είναι η αλληλεγγύη ή το γενικό συμφέρον·
- καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δρομολογήσει μελέτη σχετικά με την έννοια του περιορισμένου κέρδους και τα επιχειρηματικά μοντέλα που ανταποκρίνονται σε αυτή τη διαδικασία. Η μελέτη αυτή θα συμβάλει στο να προσδιοριστούν καλύτερα οι ανάγκες νομικών, οικονομικών και φορολογικών πλαισίων που να ενδείκνυνται για τη διατήρηση των ανταγωνιστικών ιδιοτήτων των συγκεκριμένων επιχειρήσεων και, ενδεχομένως, θα οδηγήσει στην υιοθέτηση ορθών πρακτικών·
- ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει τις προσπάθειες που κατεβλήθησαν στην ανακοίνωση για τον χαρακτηρισμό ως κρατικών ενισχύσεων των ενισχύσεων προς τους συνεταιρισμούς, επεκτείνοντας τις σχετικές διατάξεις σε όλες τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας·
- καλεί επίσης την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συντάξει ερμηνευτική ανακοίνωση σχετικά με το άρθρο 54 της ΣΛΕΕ και τα άρθρα της Συνθήκης περί δικαίου του ανταγωνισμού, προκειμένου να αποσαφηνιστεί η έννοια του μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στο δίκαιο της ΕΕ·
- πιστεύει, τέλος, ότι ένα πρωτόκολλο σχετικά με την πολυμορφία των μορφών επιχειρήσεων θα πρέπει να προσαρτηθεί στη ΣΛΕΕ, κατά το πρότυπο του πρωτοκόλλου αριθ. 26 για τις υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, και καλεί τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν την αναθέριση αυτή στο πρόγραμμα των μελλοντικών μεταρρυθμίσεων.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Πολιτική αναγνώριση της κοινωνικής οικονομίας

2.1.1. Η κοινωνική οικονομία είναι μια πραγματικότητα που αναπτύσσεται στην οικονομία και στα εδάφη της ΕΕ. Πρόκειται για 2,8 εκατομμύρια επιχειρήσεις και οργανισμούς διάφορων μορφών —μεταξύ άλλων, συνεταιρισμοί, αλληλασφαλιστικές ενώσεις, κοινωνικές επιχειρήσεις, ενώσεις ή ιδρύματα— που ασκούν μια οικονομική δραστηριότητα και αντιπροσωπεύουν το 8 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕγχΠ) της ΕΕ και 13,6 εκατομμύρια εργαζόμενους, ήτοι το 6 % των μισθωτών εργαζομένων στην Ευρώπη. Από πολύ μικρές επιχειρήσεις και ΜΜΕ έως μεγάλους ομίλους της κοινωνικής οικονομίας, οι επιχειρήσεις αυτές δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Λόγω της βαρύτητας και της ποικιλίας των δράσεών της, η κοινωνική οικονομία αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό διακύβευμα για τη βιώσιμη, καινοτόμο, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς και οικολογική ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη.

2.1.2. Η κοινωνική οικονομία εξακολουθεί να έχει ανάγκη πολιτικής αναγνώρισης. Βέβαια έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος, όπως αποδεικνύεται από τη δήλωση του Λουξεμβούργου για την κοινωνική οικονομία στην Ευρώπη «A roadmap towards a more comprehensive ecosystem for social economy enterprises» (Χάρτης πορείας προς ένα πιο ολοκληρωμένο οικοσύστημα για τις επιχειρήσεις της κοινωνικής οικονομίας), τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της ΕΕ (EPSCO) σχετικά με την «προαγωγή της κοινωνικής οικονομίας ως βασικού μοχλού οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην Ευρώπη», που εγκρίθηκαν για πρώτη φορά ομόφωνα από τα 28 κράτη μέλη, την ανανέωση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2018 της ομάδας εμπειρογνομών για την κοινωνική οικονομία και τις κοινωνικές επιχειρήσεις (GECES), αλλά και από την έκκληση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς την Επιτροπή να διασφαλίσει ότι τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας θα λαμβάνονται υπόψη κατά τη χάραξη των ευρωπαϊκών πολιτικών.

2.1.3. Σε αρκετές περιπτώσεις, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τη σημασία της αναγνώρισης της κοινωνικής οικονομίας και την ανάγκη αποτελεσματικής εξέτασης της ποικιλίας των μορφών επιχειρήσεων στον τομέα των κανονιστικών ρυθμίσεων της ΕΕ και σχετικά με τη θέσπιση ειδικού σχεδίου δράσης για την κοινωνική οικονομία.

2.1.4. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων δεν θα μπορέσει να υλοποιηθεί χωρίς τη συμμετοχή των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί εμπράκτως η συμμετοχή τους στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της ΕΕ. Εάν, σε περιόδους κρίσης, οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανθεκτικότητα και συμβάλλουν στην απόσβεση των κοινωνικών κραδασμών, στην καθημερινή ζωή διατηρούν και προωθούν την κοινωνική συνοχή και αποτελούν πηγές κοινωνικής καινοτομίας. Επιπλέον, πολλές από τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, πρώτα απ' όλα χάρη στις αρχές λειτουργίας τους, αλλά και χάρη στις δραστηριότητές τους, ανταποκρίνονται στους στόχους του πυλώνα: αποσκοπούν εκ φύσεως στην εκπλήρωση στόχων όπως η προώθηση ασφαλών και προσαρμόσιμων θέσεων εργασίας, ο κοινωνικός διάλογος και η συμμετοχή των εργαζομένων, ένα ασφαλές, υγιές και καλά προσαρμοσμένο περιβάλλον εργασίας, ή η παροχή καινοτόμων λύσεων σε ορισμένες βασικές κοινωνικές ανάγκες.

2.2. Απουσία νομικής αναγνώρισης — μια δυαδική και απλουστευτική αντίληψη των επιχειρηματικών μορφών

2.2.1. Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας ελάχιστα αναγνωρίζονται στο δίκαιο της ΕΕ. Στο παρελθόν, αναλήφθηκαν πρωτοβουλίες προκειμένου να καταστεί δυνατή η εμφάνιση ευρωπαϊκών συνεταιρισμών, αλληλασφαλιστικών ταμείων, ενώσεων και ιδρυμάτων. Η μόνη πρωτοβουλία που ολοκληρώθηκε ήταν το σχέδιο κανονισμού για τους ευρωπαϊκούς συνεταιρισμούς.

2.2.2. Επί του παρόντος, η θεσμοθετημένη προσέγγιση ανά κατηγορία, φαίνεται να εγκαταλείπεται προς όφελος δύο άλλων προσεγγίσεων:

- αφενός, προωθείται η έννοια των κοινωνικών επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η εφαρμογή διαφόρων χρηματοδοτικών μέσων για την κάλυψη των χρηματοδοτικών τους αναγκών·
- αφετέρου, οι μη δεσμευτικές συστάσεις της Επιτροπής ενθαρρύνουν τα κράτη να προωθήσουν στο εσωτερικό τους τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, ιδίως όσον αφορά τα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν ακόμη σχετικό εθνικό νομοθετικό πλαίσιο.

2.2.3. Ακόμη και αν το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα ήθελαν να δώσουν έμφαση στην ανάπτυξη του συνόλου της κοινωνικής οικονομίας, αυτές οι διαφορετικές μορφές δράσης είναι κατάλληλες για τις κοινωνικές επιχειρήσεις και δεν απευθύνονται σε όλες τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας· επίσης, οι δράσεις αυτές ενδέχεται να προσφέρουν μια στενή θεώρηση της κοινωνικής οικονομίας, που περιορίζεται σε δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα.

2.2.4. Κυρίως, όμως, οι ισχύουσες πράξεις και οι πρόσφατες προτάσεις αποκρύπτουν ένα βασικό σημείο: ολόκληρο το δίκαιο της ΕΕ βασίζεται σε μια δυαδική και ως εκ τούτου απλουστευμένη αντίληψη των συντελεστών της οικονομίας.

2.2.5. Υφιστάμενη ήδη από τη Συνθήκη της Ρώμης, αυτή η δυαδική αντίληψη περιλαμβάνεται πλέον στο σημερινό άρθρο 54 της ΣΛΕΕ σχετικά με την ελευθερία εγκατάστασης. Δυνάμει αυτού του κειμένου, το δίκαιο της ΕΕ αναγνωρίζει δύο τύπους οντοτήτων: αφενός, τις μη κερδοσκοπικές, που περιλαμβάνουν αποκλειστικά τις οργανώσεις που έχουν οικονομικά ανιδιοτελή δραστηριότητα και, αφετέρου, τις επιχειρήσεις, στις οποίες ανήκουν κυρίως οι εμπορικές και αστικές εταιρείες, στις τάξεις των οποίων κατατάσσονται και οι συνεταιρισμοί.

2.2.6. Είτε πρόκειται για συνεταιρισμούς, αλληλασφαλιστικές ενώσεις, κοινωνικές επιχειρήσεις ή ενώσεις, όλες οι επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν μια βιώσιμη οικονομική δραστηριότητα και μπορούν ενίοτε να παράγουν πλεονάσματα, εξομοιώνονται προς τις επιχειρήσεις καπιταλιστικού τύπου κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας δεν επιδιώκουν στόχους μεγιστοποίησης ή απόδοσης κεφαλαίου, αλλά κοινωνικό στόχο.

2.2.7. Η ανεπαρκής συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας εμφανίζεται επίσης στο δίκαιο περί ανταγωνισμού με την εξομοίωσή τους με τις άλλες επιχειρήσεις, ως οντότητες που ασκούν οικονομική δραστηριότητα σε μια αγορά, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς της οντότητας και τον τρόπο χρηματοδότησής της. Αυτή η αδιαφορία για τη νομική φύση, για τους στόχους των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και, κατά συνέπεια, για τους ιδιαίτερους οικονομικούς και χρηματοοικονομικούς περιορισμούς τους ενισχύεται μερικές φορές από ερμηνείες της νομολογίας και της θεωρίας του δικαίου οι οποίες διαδίδουν την άποψη ότι ο κανόνας στην αγορά είναι η επιχείρηση που επιδιώκει κέρδος, προκειμένου να μεγιστοποιήσει τα κέρδη ή την απόδοση του επενδεδυμένου κεφαλαίου.

2.2.8. Το μοντέλο της κεφαλαιουχικής επιχείρησης κερδοσκοπικού χαρακτήρα διέπει όλους τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς. Έτσι, παρά τα οφέλη γενικού συμφέροντος που προκύπτουν από την παρουσία τέτοιων δομών στην επικράτεια των κρατών μελών της ΕΕ και εκτός από τον πιθανό εντοπισμό υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, ούτε το δίκαιο περί κοινοπραξιών ή το εταιρικό δίκαιο, ούτε το δίκαιο για τις δημόσιες συμβάσεις, ούτε η φορολογική νομοθεσία διαχωρίζουν τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας από τις άλλες μορφές επιχειρήσεων.

2.2.9. Συνεπώς, η ειλικρινής πολιτική αναγνώριση προϋποθέτει πλέον αναπόφευκτα τη νομική αναγνώριση, που θα περιλαμβάνεται στη ΣΛΕΕ, κάτι το οποίο απαιτεί αναγκαστικά την άρση της αρχικής θεμελιώδους σύγχυσης.

2.2.10. Το δίκαιο της ΕΕ χαρακτηρίζεται από την αρχή της ουδετερότητας όσον αφορά τα καθεστώτα ιδιοκτησίας στα κράτη μέλη.

Αυτό συνεπάγεται ότι η ιδιοκτησία των επιχειρήσεων είναι πέρα από την αρμοδιότητα της ΕΕ, αλλά και ότι οι κανόνες της ΕΕ δεν πρέπει να υπαγορεύουν το καθεστώς ιδιοκτησίας.

2.2.11. Ομοίως, το δίκαιο της ΕΕ δεν επηρεάζει την απόφαση μιας εταιρείας να υιοθετήσει είτε μια κερδοσκοπική δομή καπιταλιστικού τύπου, όπου η εξουσία εξαρτάται από τον αριθμό των κατεχομένων μετοχών ή εταιρικών μεριδίων, είτε μια δομή που προσιδιάζει στην κοινωνική οικονομία, με αποτέλεσμα την κατανομή της εξουσίας με βάση τους ανθρώπους και όχι τα κεφάλαια, και στην οποία περιορίζεται αυστηρά, ή και απαγορεύεται εντελώς, η αναδιανομή των πλεοναμαμάτων, εφόσον αυτά επανεπενδύονται στον κοινωνικό σκοπό.

2.2.12. Ωστόσο, η αρχή εκτρέπεται όταν η ουδετερότητα οδηγεί στη μη αναγνώριση ολόκληρων τομέων της οικονομίας και επιτρέπει σε ένα συγκεκριμένο είδος επιχείρησης να αποτελεί πρότυπο ή κανόνα αναφοράς για τη θέσπιση του δικαίου.

2.2.13. Σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι διάφοροι τύποι επιχειρήσεων» σημειωνόταν ήδη το 2009 η ανάγκη διακήρυξης της οικονομικής πολυμορφίας στην ΕΕ.

2.2.14. Η συνολική έννομη τάξη της ΕΕ πρέπει να επανεξεταστεί προκειμένου να κατανοηθεί καλύτερα ο συγκεκριμένος ρόλος και η λειτουργία των επιχειρήσεων που εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον, και στις οποίες η χρήση των εσόδων που προέρχονται από τις δραστηριότητές τους συμπίπτει αυστηρά με την επιδίωξη κοινωνικών στόχων.

2.2.15. Μία θετική εξέλιξη θα ήταν, συνεπώς, η αναγνώριση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, παράλληλα με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και τις ανιδιοτελείς οντότητες, ως μια τρίτη κατηγορία οικονομικών παραγόντων, το κέρδος των οποίων περιορίζεται σκοπίμως από την προτεραιότητα που δίδεται σε άλλους σκοπούς.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Περιορισμένο κέρδος: το κοινό χαρακτηριστικό των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας

3.1.1. Η εισαγωγή της έννοιας του περιορισμένου κέρδους επιτρέπει να δοθεί έμφαση στην ουσιαστική διαφορά μεταξύ των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας και των επιχειρήσεων καπιταλιστικού τύπου. Με τον όρο «επιχείρηση περιορισμένου κέρδους» νοείται ότι το κέρδος αποτελεί μέσο και όχι σκοπό της δραστηριότητας.

3.1.2. Πρώτον, γίνεται αποδεκτό ότι η δραστηριότητα πρέπει να είναι οικονομικά βιώσιμη, δηλαδή να μην εξαρτάται από επιχορηγήσεις ή δωρεές για να επιτυγχάνει ισορροπία.

3.1.3. Δεύτερον, εάν η δραστηριότητα παράγει πλεονάσματα, πρέπει, ανάλογα με τη δομή, να διατίθενται στο αποθεματικό ή στη δραστηριότητα, ώστε να διασφαλίζεται η βιωσιμότητα και η ανάπτυξη της εταιρικής δραστηριότητας μέσω των επενδύσεων. Οι συνεταιρισμοί, για παράδειγμα, μπορεί να τύχει να διανείμουν μέρος των πλεονασμάτων στα μέλη τους υπό μορφή επιστροφών ή τόκων, όμως μικρό μόνο μέρος του πλεονάσματος μπορεί να επιστραφεί, εξαρτάται δε θεωρητικά από τις συναλλαγές που πραγματοποιούν τα μέλη και όχι από τα μερίδιά τους στο κεφάλαιο.

3.1.4. Τρίτον, το κέρδος δεν μπορεί να αποτελεί τον μοναδικό σκοπό της δραστηριότητας. Στις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, ο σκοπός της δραστηριότητας ανταποκρίνεται σε άλλους στόχους, εκτός της κερδοφορίας του επενδεδυμένου κεφαλαίου ή της μεγιστοποίησης των κερδών. Οι στόχοι αυτοί είτε εξυπηρετούν τα συμφέροντα των μελών τους, είτε εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον, ενώ συχνά ενσωματώνουν και άλλους στόχους κοινωνικής, εδαφικής ή περιβαλλοντικής συνοχής.

3.1.5. Οι περιορισμοί λειτουργίας και διαχείρισης που συνδέονται εγγενώς με τους στόχους της επιχείρησης θεσμοθετούνται στο εταιρικό καταστατικό. Ωστόσο, το δίκαιο της ΕΕ πρέπει και αυτό να αναγνωρίζει την ύπαρξη φορέων που υιοθετούν αυτές τις ειδικές μορφές επιχειρήσεων και να επιτρέπει την ανάπτυξή τους στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς.

3.1.6. Η χρησιμοποίηση της έννοιας του περιορισμένου κέρδους επιτρέπει:

- α) να μην περιορίζεται η αναγνώριση της κοινωνικής οικονομίας στις κοινωνικές επιχειρήσεις και μόνο, δηλαδή σε όσες ασκούν επιλεγμένες κοινωνικές δραστηριότητες, ενώ οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, ανεξάρτητα από τον τομέα τους, ανταποκρίνονται σε οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανάγκες. Τα πλεονάσματα που δημιουργούνται ωφελούν πρωτίστως τα μέλη των συνεταιρισμών, τα μέλη των αλληλασφαλιστικών ενώσεων, τους τοπικούς χρήστες ενώσεων παροχής υπηρεσιών. Ποτέ δεν θα ανταμείψουν αμοιβαία κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνων ή επενδυτές εγκατεστημένους οπουδήποτε στον κόσμο·
- β) να διασφαλίζεται ο σεβασμός της εθνικής πολυμορφίας όσον αφορά τις μορφές επιχειρήσεων, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας.

3.2. Εγκάρσιες εφαρμογές

Η έννοια του περιορισμένου κέρδους καλείται να εισαχθεί σε διάφορες πολιτικές της ΕΕ:

3.2.1. Ελευθερία εγκατάστασης

3.2.1.1. Όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης, μια πρώτη αλλαγή συντακτικής μορφής θα προσφέρει τη δυνατότητα επίσημης αναγνώρισης της ύπαρξης εταιρειών περιορισμένου κέρδους.

3.2.1.2. Συνεπώς, το άρθρο 54 της ΣΛΕΕ και η ελευθερία εγκατάστασης θα μπορούσαν να αφορούν τις επιχειρήσεις αστικού ή εμπορικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε κερδοσκοπικού χαρακτήρα είτε περιορισμένου κέρδους.

3.2.1.3. Η ελευθερία εγκατάστασης αποτελεί πραγματική πρόκληση για ορισμένες μορφές επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Δεδομένου ότι το νομικό καθεστώς διαφέρει σημαντικά από κράτος σε κράτος, η άσκηση της ελευθερίας αυτής απαιτεί στις περισσότερες περιπτώσεις οι επιχειρήσεις να υιοθετούν στο κράτος μέλος εγκατάστασης καταστατικό το οποίο δεν ανταποκρίνεται στους κανόνες λειτουργίας που ορίζονται στο κράτος μέλος καταγωγής. Πράγματι, για τις επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, δεν υπάρχει ισοδύναμο της ευρωπαϊκής εταιρείας. Η ελάχιστη αναγνώριση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, μέσω μιας ερμηνευτικής ανακοίνωσης σχετικά με το άρθρο 54 της ΣΛΕΕ, θα επέτρεπε ταυτόχρονα να σημειωθεί πρόοδος όσον αφορά τη συνεκτίμηση των ιδιαιτεροτήτων τους στο δίκαιο της ΕΕ, αλλά και να διερευνηθούν οι διάφορες λύσεις που θα μπορούσαν να δοθούν στο πρόβλημα της εγκατάστασης, για παράδειγμα μέσω της ενισχυμένης συνεργασίας.

3.2.1.4. Πρόκειται για ένα πρώτο βήμα σε μια σφαιρικότερη διαδικασία επίγνωσης και στήριξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο της προαγωγής της κοινωνικής οικονομίας. Στη διαδικασία αυτή θα πρέπει να συμμετέχουν τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη, τα οποία πρέπει να ενθαρρυνθούν να δημιουργήσουν τα κατάλληλα εθνικά πλαίσια κοινωνικής οικονομίας για τις ευέλικτες εταιρικές δομές περιορισμένου κέρδους.

3.2.2. Δίκαιο του ανταγωνισμού

3.2.2.1. Η έννοια της επιχείρησης περιορισμένου κέρδους πρέπει επίσης να εφαρμοστεί στο δίκαιο του ανταγωνισμού, με την επιφύλαξη των κανόνων που εφαρμόζονται στις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος βάσει του άρθρου 106 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ και των κειμένων που το συμπληρώνουν ή το ερμηνεύουν.

3.2.2.2. Ακόμη και αν ο καθορισμός του πεδίου εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού δεν προβλέπει άλλο κριτήριο από την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας σε μια αγορά, θα μπορούσαν να γίνουν προσαρμογές στο στάδιο της εφαρμογής των κανόνων ώστε να λαμβάνονται υπόψη ορισμένες ιδιαιτερότητες των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας.

3.2.2.3. Έτσι, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγνώρισε την ιδιαίτερη κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι συνεταιρισμοί σε σύγκριση με τις κερδοσκοπικές επιχειρήσεις λόγω των περιορισμών που τους βαρύνουν ως προς την πρόσβαση στη χρηματοδότηση της δραστηριότητάς τους. Σε δικαστική απόφαση, επισημάνθηκε ότι το ευνοϊκό φορολογικό μέτρο για τους συνεταιρισμούς δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι θεσπίζει επιλεκτικό πλεονέκτημα υπέρ τους, επειδή η κατάσταση των συνεταιρισμών δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτή των κεφαλαιουχικών εταιρειών.

Το Δικαστήριο αιτιολογεί το σκεπτικό του με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών από την άποψη του ελέγχου, της μη αμιγώς εμπορικής σχέσης με τα μέλη τους και, ιδιαίτερα, της περιορισμένης πρόσβασης στις κεφαλαιαγορές και της επιτακτικής ανάγκης να βασίζονται στα ίδια κεφάλαια και στην πίστωση για τη διασφάλιση της ανάπτυξής τους.

3.2.2.4. Στην ανακοίνωσή της σχετικά με την έννοια της κρατικής ενίσχυσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έλαβε γνώση της θέσης του ΔΕΕ για τους συνεταιρισμούς. Υποδεικνύει ότι ένα ευνοϊκότερο φορολογικό καθεστώς για τους συνεταιρισμούς μπορεί να μην χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση.

3.2.3. Ελευθερία παροχής υπηρεσιών και δημόσιες συμβάσεις

3.2.3.1. Η πρόσβαση των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στις δημόσιες συμβάσεις θεωρήθηκε ως σημείο που χρήζει προσοχής από την Επιτροπή, η οποία υπογραμμίζει τη δυσκολία συμμετοχής ορισμένων εξ αυτών στις προσκλήσεις υποβολής προσφορών.

3.2.3.2. Αποκλείονται εκ πρώτης όψεως οι συμβάσεις που ανατίθενται κατ' αποκλειστικότητα. Ωστόσο, υπάρχει γενική εξαίρεση για τους οικονομικούς φορείς με κύριο σκοπό την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη ατόμων με αναπηρία ή σε μειονεκτική θέση. Επιπλέον, η οδηγία 2014/24 δίδει επίσης στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αναθέτουν συμβάσεις υγειονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών υπηρεσιών σε επιχειρήσεις περιορισμένου κέρδους που πληρούν ορισμένα άλλα κριτήρια λειτουργίας.

3.2.3.3. Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η ανταπόκριση στην πρόσκληση υποβολής προσφορών, δηλαδή ο ανταγωνισμός μεταξύ επιχειρήσεων με βάση το φιλελεύθερο και ιδιωτικό μοντέλο, δεν απαλλάσσει πάντοτε τις επιχειρήσεις περιορισμένου κέρδους από τα προβλήματα ανταγωνισμού. Και ως προς το θέμα αυτό, το μικρό μέγεθός τους ή η δυσχερέστερη πρόσβαση σε πηγές χρηματοδότησης των επενδύσεων ενδέχεται να αντιπροσωπεύουν ανταγωνιστικό μειονέκτημα, ανεξάρτητα από το είδος της προβλεπόμενης δραστηριότητας. Η κατανομή των συμβάσεων σε τμήματα και τα κριτήρια ανάθεσης που αναφέρονται στην πλέον συμφέρουσα από οικονομικής άποψης προσφορά, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη και αυτήν τη διαφορά.

3.2.4. Φορολογία

3.2.4.1. Στον τομέα της φορολογίας, η Επιτροπή αναγνώριζε, πάντα το 2013, ότι το ευνοϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο επιβραβεύει τον κοινωνικό αντίκτυπο των κοινωνικών επιχειρήσεων. Θα πρέπει να διεξαχθούν συζητήσεις για ένα ευνοϊκό δημοσιονομικό πλαίσιο που θα ανταμείβει ευρύτερα τον κοινωνικό αντίκτυπο όλων των επιχειρήσεων όσον αφορά την κοινωνική, περιβαλλοντική και εδαφική συνοχή.

Βρυξέλλες, 19 Ιουνίου 2019.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER
